ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРИТЕТІ

Басқару психологиясы пәні және даму тарихы

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Жан туралы материалистік оқыту, материалистік философия ретінде дамыған және қалыптасқан. Антикалық материализмнің жоғарғы көрінісі атомдық материализм. *Демакриттің* айтуы бойынша: "Жан материалды және жан майда, жұмсақ қозғалғыш атомдардан тұрады." Жан атомдардан адам денесінде жайылуы.Демокриттің айтуы бойынша өсімдіктердің, тастың – жаны бар. Жан - өлімді және денемен бірге өледі.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

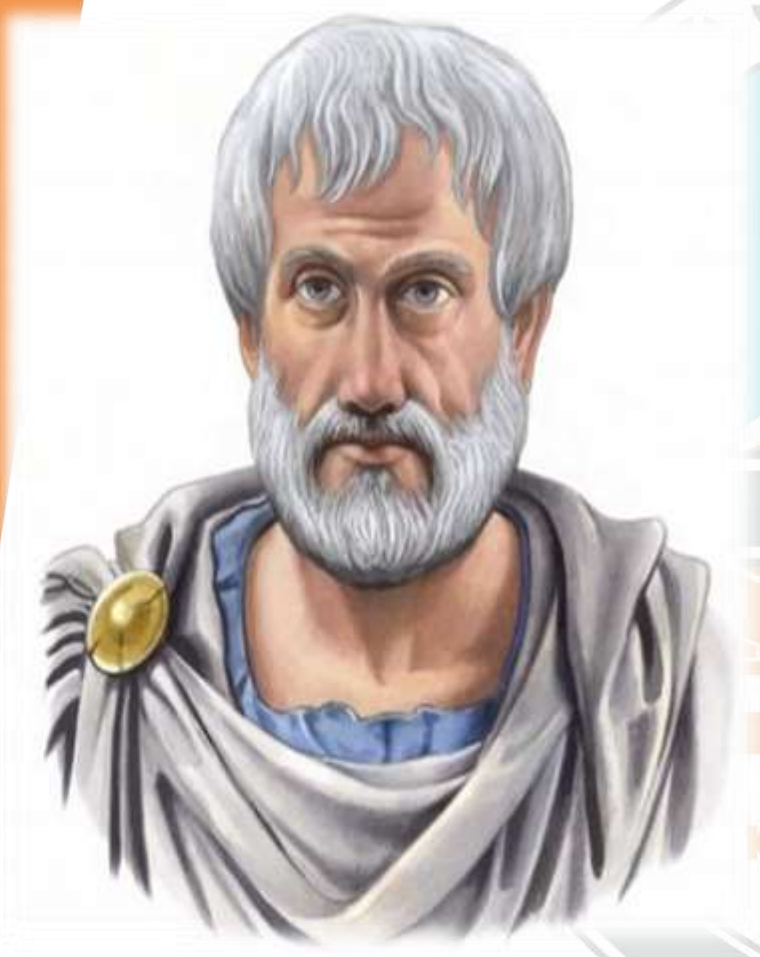

Аристотельдің айтуы бойынша бүкіл тән атомнан құралады. Тән мәні элементарлы бөліктермен анықтаалады. Тән формасы бөліктердің қозғалуымен анықталады. Атомдар үнемі қозғалыста болғандықтан, дене формасы өзгереуі мүмкін. Дене жанмен үнемі байланыста болады. Аристотель "Энтелехия" ұғымын енгізеді, энтелехия адам тәнінің толық бар болуы.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Платонның негізгі философиялық проблемалары – идея туралы ғылым. Платонның көзқарасы бойынша – ол копия, заттың аналогы. Платон: индивидуалды сана қоғамдық санамен қалыптасады.

Қоғадық сана

Үлкен топтар

Кіші топтар

Тұлға

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Валенттілік – бұл пәнділіктің қызметі. Пәнділік – материалды субстанция, пәнділіктің мәні білетін тілдің сөзінде мағыналынады.

Платонның обьективтілігі мынада:

1.идея материядан тәуелсіз сол сияқты жанда денеден тәуелсіз;

2. идея обьективті, өйткені ол материяға айналуы мүмкін.

Аристотель және Платонның оқытулары психологияның дамуына үлкен ықпал етті. Олардың идеялары көптеген психологиялық теориялардың негізі болды. Антикалық психология бірінші біілімдер формасы болып табылады, оның жүйесінде психологиялық көріністер дами бастады.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Басқару психологиясы үлкен психологиялық сала – әлеуметтік психологиямен тығыз байланысты. Тәуелсіз бағыт ретінде біріншісі екіншісінен бастау алып, жеке дара бөлініп шықты деп айта аламыз. Әлеуметтік психология– жүз жылдан асатын білімнің жас саласы. Оның ресми жарияланған жылы 1908 жыл болып саналады, сол кезде бірдей атаумен екі кітап шыққан кезде, олар Жаңа гуманитарлық пән бойынша алғашқы оқулықтар ретінде жарияланды. Бір кітап Америка құрлығында пайда болды, екіншісі Еуропада жарық көрді, бірін әлеуметтанушы, екіншісін психолог дайындады

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Скинер тоталитарды қолғамның психологиялық теориясын құрастырды. Скинердің ойынша барлық аадамдар қоғамның қабаттары – страттарға бөлінеді. Массаларды басқару үшін қоғамның әр қабатына сай стимулдар табылуы керек.

Мораль дегеніміз – жалпы қабылданған норма, оны шіркеу көп жағдайда орнатқан болады.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Джон Локк (1632-1704) ағылшын философы, дәрігер ірі саясат қайраткері. Ол ең алғаш рет "идеялық ассоциация " терминін енгізді.

Локк адам жанын ештеңе жазылмаған тааза тақтайдай немесе ештеңесі жоқ бос бөлмемен салыстырады. Тәжірибенің қайнар көзі болып адам өмірінің индивидуалды тарихы саналады. Тәжірибенең екі түрі бар: біірінішісін, Локк түйсік деп атайды. Оның обьектісі болып табиғат обьектісі, сыртықы материалды заттар, ағза болып – ішкі сезімдер, продукция идеялар. Екіншісі, болып рефлексия, ішкі қабылдаулар, біздің санамыздың іс - әрекеті.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Г.Лейбниц 1646-1716 жж неміс философы,м идеалисті. Ең біірінші рет рационализм және империзмнді қолданды. Лейбництін психофизиологиялық параллеизм идеясы бойынша тән және психика параллельді тіршілік етеді.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Дж.Беркли 1685-1753жж Локтың жалғастырушысы. Беркли бойынша ассоциация сезімдік тәжірибені бір құрылымға біiріктіретін кейін оны біiлім деп атауға ие болады деп айтқан. Ассоциация алғашқы механизм ретіндегі адамның біiлім алуына жәрдемдеседі. Беркли физикалық аудандық қабылдау теориясын жасауға тырысады.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Джейлес Милль (1773-1836) тарихшы және экономист. 1829 жылы "Адамның рухының пайда болу анамезі" деген кітабы жарық көреді. Ол ағылшын ассоцианизмінің классикасының жоғарғы шегіне жетті. Ол көбіне Гартлирдің психологиясына сүйенді.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Александр Бэн (1818-1903) "Сезім және интеллект" және "Эмоция және ерік" деген екі томның авторы.Оның пікірінше психлогияда ғылыми әдістерді көп қолданып фактілерге олардың классификациясын жасау керек, Бэн, Дж.Ст. Миллдің бағалауымен "рухани жаратылыстың толық аналитикалық мазмұнын береді.

Бэн ойлау мен жүріс тұрыстағы қателік принципін жүргізді. Егер қайсібір әрекет қанағаттанғанда көбірек ұқсас болса, онда рухтың күші арасында ассоцасия қалыптасады. Түрлі жағдайдағы әрекет барлық көпобразды адамдық жүріс-тұрыс–әдетке айналады. Осыдан іс әрекет кезінде рухани күш жігнрді аз тілейді.

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.

Герберт Спенсер (1820-1903) ассоциацивті психологияға жаңа леп әкелді. Спенсердің көзқарасы ассоцианизм эвалюсциясына түрлілік ұсынады. Бұл ээвалюциялық ассоцианизм деп аталады.

Спенсер эволюцияның жаңа заңын ашты, ол барлық дүние жүзін—органикалық емес табиғатты, органикалық табиғатты, әлеуметтік өмірді басқарады.

Психаны сана ретінде түсіну үшін Спансер "Ағзаның ішінде болып жатқан құбылыс, соның ішінде сана, тек ішкі ортаға қатынас жүйесінде түсінікті болуы мүмкін, ал қатынас өз кезегінде–ағзаның адаптациясы"

Психология ғылымдарының докторы, профессор Н.Қ.Тоқсанбаева.